

DİL ARAŞTIRMALARI

Journal of Language Studies

Yıl: 15, Dönem: 2021/Bahar, Sayı: 28

ISSN 1307-7821 | e-ISSN 2757-8003

YAYIN DEĞERLENDİRME
Review

Türkçede Küçültme

Sarı, İsa (2020). *Türkçede Küçültme*. Ankara: Nobel Yayıncılık. 226 s. ISBN: 978-625-402-324-8

Hakan Güler

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ordu / Türkiye

✉ hakanguler996@gmail.com

ORCID ID 0000-0003-2002-6227

Atıf

Citation

Güler, Hakan (2021). Türkçede Küçültme.

Dil Araştırmaları, 28: 237-239.

Başvuru

Submitted

01.05.2021

Revizyon

Revised

11.05.2021

Kabul

Accepted

11.05.2021

Çevrimiçi Yayın

Published Online

31.05.2021

Hitit Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapan İsa Sarı, akademik yayımlarının yanı sıra Türk dili ile ilgili hazırladığı yazılım çalışmalarıyla da tanınmaktadır. Kendisine ait internet sayfasında yazdığı yazıları ve Türkçenin güncel sorunlarına dair görüşlerini, Türk Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, Türkçe Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi gibi bölümlerin lisans ve lisansüstü öğrencileri ile bu bölümlerde görev yapan akademisyenler başta olmak üzere alana ilgi duyan insanların ilgisine sunmaktadır.

Yazarın, András Róna-Tas'tan çevirdiği "Türkolojiye Giriş" adlı eserinin yanında kitap bölümleri ve birçok akademik makalesi de bulunmaktadır.

Sarı, son olarak Haziran 2020’de Nobel Yayıncılık tarafından yayınlanan “Türkçede Küçültme” adlı eserini kaleme almıştır. Bu eserde, “Küçültme” olgusu Türkiye Türkçesi temelinde işlenmektedir. Gerektiğinde Türkçenin çeşitli tarihî ve çağdaş lehçelerine değinilmişse de, yazarın, eserin girişinde belirttiği üzere, eser genel hatlarıyla “Türkiye Türkçesi odağında ele alınmıştır.” Ancak eserin adı olan “Türkçede Küçültme” kavramı Türkçenin tüm tarihî ve çağdaş lehçelerindeki küçültme olgusunu gösteren bir adlandırmadır.

Eserde Türkiye Türkçesi bağlamında “küçültme” olgusunun geniş bir perspektifle incelendiği görülmektedir. Resmî dilden sokak diline kadar küçültmenin ne şekillerde oluşturulduğu, bunun biçimbilimsel, anlambilimsel ve sözdizimsel hususiyetleri gibi konular derin bir araştırmaya tabi tutulmuştur.

Eser 226 sayfadır. Giriş ve Sonuç bölümleri de dâhil olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Eserin kaynakçası; 167 araştırma kaynakları, 64 basılı veri kaynakları, 64 internet veri kaynakları ve 29 sözlük, ansiklopedi ve derlemeler olmak üzere toplamda 324 kaynak içermektedir.

Giriş bölümünde eser hakkında genel bilgiler verilmektedir. “Çalışmanın Gereği ve Önemi”, “Çalışmanın Amacı”, “Kapsam ve Sınırlılıklar”, “Araştırma Soruları”, “Araştırma Yöntemi” ve “Literatür Özeti” başlıkları altında, akademik bir çalışmada bulunması gereken bilimsel araştırma yöntemlerinin eserdeki kullanımına ilişkin veriler paylaşılmaktadır.

Eserin ilk bölümü olan “Türkçenin Teorik ve Kavramsal Zemini” başlıklı bölümde “Değerlendirmeci Biçimbilgisi ve İlişkili Kavramlar”, “Dilde Küçültme Olgusunun Kaynağı”, “Dünya Dillerinde Farklı Küçültme Mekanizmaları”, “Küçültmeyi Adlandırma”, “Küçültmenin Kategorik Durumu”, “Küçültmede Bağlam”, “Sözlükselleşme ve Küçültme”, “Küçültmede Pekiştirme”, “Seslik Değişimler/Dönüşümler, Parçalar üstü Sesbirimler ve Küçültme” ve “Diller Arası Etkileşim ve Küçültme” başlıklı bölümlere ve bunların alt başlıklarına yer verilmiştir. Bu 10 bölümde “Küçültme” terimi tüm bağlamlarda ele alınmış ve terimin dünya dillerindeki durumu göz önüne alınarak geniş bir bakış açısıyla sunulmuştur. Bunların yanı sıra özellikle morfolojik ve semantik düzlemde “Küçültme” işaretleyicilerinin görünümü üzerinde durulmuştur.

“Küçültme İşaretleyicilerinin İşlevleri” başlıklı ikinci bölümde küçültme işaretleyicilerinin morfolojik ve semantik işlevleri anlatılmaktadır. Özellikle küçültme işaretleyicilerinin semantik değerleri vurgulanarak, bu işaretleyicilerin hem yüzey yapı hem de derin yapısında asıl işlevlerinin ne olduğu ortaya koyulmuştur. Bu bölümüm alt başlıkları şunlardır:

Dil İçi (Temel) Birincil İşlevleri

Fiziksel Küçüklük Bildirme

Yaklaşıklık, Az Miktarda Yoğunluk/Azlık Bildirme

Pekiştirme/Kuvvetlendirme

Pragmatik Üst (İkincil) İşlev Kategorileri

Sevgi, Yakınlık, Aidiyet, Saygı

Acıma, Merhamet ve Şefkat

İstek, Rica, Emir Hafifletme/Yumuşatma

Kibirden Kaçınma/Tevazu, Nezakat

Güzel Adlandırma, Olumsuz Yargıdan / Durumdan Kaçınma

Küçümseme, Değersizleştirme, Aşağılama, Alay, Kinaye vd.

Hitap ve Seslenmeye Yönelik Üstdil İşlevleri

Küçültmenin İşlev ve İlgilerinin Bilişsel Haritası

“Küçültmede Sözcük Kategorileri” ana başlığı altında toplanan üçüncü bölümde sözcük türlerinde küçültmenin hangi biçimlerde kullanıldığı üzerinde durulmaktadır. “Adlarda Küçültme”, “Sıfatlarda Küçültme”, “Fiillerde Küçültme”, “Zarflarda Küçültme”, “Zamirlerde Küçültme”, “Edatlarda Küçültme” ve “Ünlemlerde Küçültme” başlıkları altında küçültmenin tüm sözcük türlerindeki görünümü anlatılmaktadır.

Eserin son bölümü “Türkçede Küçültme İşaretleme Yöntemleri” başlığını taşımaktadır. Bu bölüme esasen Türkçenin de içerisinde bulunduğu eklemeli dillerde işaretlemelemin daha çok ekler vasıtasıyla oluşturulmasından hareketle “Türkçede Küçültme Ekleri”nin temelinde şekillenmiş bir bölüm olarak bakılabilir. Bu bölümde küçültme, “Esas (Birincil) Küçültme Ekleri”, “Yardımcı (İkincil) Küçültme Ekleri”, “Donuklaşmış Küçültme Ekleri”, “Sözdizimi”, “Sözvarlığı Unsurları”, “Yazım ve Noktalama” ve “Ses Sembolizmi, Seslik Dönüşümler ve Parçalarüstü Sesbirimler” gibi konularla incelenmiştir.

Küçültme ekleri eserde üç başlık altında incelenmektedir. Bunlar:

Esas (Birincil) Küçültme Ekleri

-CXk, -CAk, -cAğIz, -[<Ø](X)/(o)ş, -[<Ø](I)şko, -[<Ø](I)k, -[<Ø](i)to, -[<Ø](i)ko, -çe

Yardımcı (İkincil) Küçültme Ekleri

CA, -(X)msX, -sx, -(X)mtırak, -Çxi, -rAk, -şIn, -mAn, -tX~(X)ntX, -mXk, -(X)ştXr, -(A)/(X)klA, -(A)la

Donuklaşmış Küçültme Ekleri

-(A)ç, -Ak, -(X)k, -AlAk, -An, -Xn, -(A)z, -tX

Eserin sonuç bölümünde ise, küçültmenin sadece biçimbilgisiyle ilişkilendirilebilecek bir kategori olmadığı aynı zamanda anlambilimsel, sözdizimsel, sesbilgisel düzlemlerde de incelenmesi gerektiğini vurgulanmaktadır. Yazar esasen bu görüşü eserin başından itibaren savunmaktadır. Bu vesileyle sayın İsa Sarı’ya teşekkür ediyor, Nobel Yayıncılık’a, eseri Türkoloji camiasıyla buluşturduğu için şükranlarımızı sunuyoruz.